

Sygn. akt II CNP 49/18

## POSTANOWIENIE

Dnia 19 czerwca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 19 czerwca 2019 r.

skargi W. S.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku

Sądu Okręgowego w Z. z dnia 22 marca 2016 r., sygn. akt VI Ca [...]

wydanego w sprawie z powództwa W. S.

przeciwko R. N., Skarbowi Państwa - Sądowi Rejonowemu w Z. i Z. W.

o zapłatę,

**1) odrzuca skargę;**

**2) oddala wniosek Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej  
Rzeczypospolitej Polskiej o zasądzenie kosztów postępowania  
wywołanego wniesieniem skargi.**

## UZASADNIENIE

W skardze wniesionej w dniu 21 marca 2018 r. powód – W. S. wniósł o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Z. z dnia 22 marca 2016 r. w części zmieniającej wyrok Sądu Rejonowego w Z. z dnia 26 listopada 2015 r. w ten sposób, że oddalającej powództwo ponad kwotę 10.215,80 zł z bliżej oznaczonymi odsetkami, oraz w części rozstrzygającej o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c., można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Z przesłankami tymi skorelowany jest art. 424<sup>5</sup> § 1 k.p.c., który zalicza do konstrukcyjnych elementów skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia: oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości lub w części (pkt 1), przytoczenie podstaw skargi oraz ich uzasadnienie (pkt 2), wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny (pkt 3), uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (pkt 4), wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe (pkt 5) oraz wniosek o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem (pkt 6). Z uwagi na nadzwyczajny charakter tego środka prawnego oraz jego funkcję, wszystkie wymagania konstrukcyjne wymienione w art. 424<sup>5</sup> § 1 k.p.c. muszą być przytoczone odrębnie i samodzielnie, niezależnie od innych, wobec czego skarga niespełniająca któregokolwiek z nich dotknięta jest tzw. brakiem istotnym, nienaprawialnym w trybie właściwym dla usuwania braków formalnych (art. 424<sup>8</sup> § 1 k.p.c.), co skutkuje jej odrzuceniem.

Z przepisów tych wynika, że jedną z przesłanek dopuszczalności skargi jest wyczerpanie przez skarżącego wszystkich stawianych do jego dyspozycji przez system prawny mechanizmów, umożliwiających korektę niezgodnego z prawem

rozstrzygnięcia sądu przez jego zmianę bądź uchylenie. Założenie to odpowiada subsydiarnemu charakterowi skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, jako nadzwyczajnego środka prawnego, który nie służy uchyleniu lub zmianie orzeczenia, lecz inicjuje pierwszą fazę postępowania zmierzającego do realizacji odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa z tytułu wydania niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia sądu (art. 417<sup>1</sup> § 2 k.c. w związku z art. 77 Konstytucji RP). Odpowiedzialność ta może aktualizować się tylko wtedy, gdy poszkodowany uczynił wszystko, aby wyeliminować źródło szkody i dopiero bezskuteczność dostępnych narzędzi procesowych lub ich brak może - w razie wystąpienia szkody - uzasadniać roszczenie o jej naprawienie, a tym samym dopuszczalność skargi, o której mowa w art. 424<sup>1</sup> k.p.c. (por. druk sejmowy IV kadencji nr 2696, pkt 4 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2019 r., IV CNP 30/18, nie publ.).

Skarga wniesiona w niniejszej sprawie nie czyni zadość przesłance określonej w art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c. Nie uwzględnia bowiem, że od dnia 3 kwietnia 2018 r. dostępny jest nowy środek prawny w postaci skargi nadzwyczajnej, której celem jest eliminacja prawomocnych orzeczeń naruszających zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP lub w sposób rażący naruszających prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub w których doszło do oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego (art. 89 i n. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz. U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.; dalej - „ustawa o Sądzie Najwyższym”). Skarga nadzwyczajna może być wniesiona w terminie 5 lat od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 89 § 3 ustawy o Sądzie Najwyższym), a w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym może służyć podważaniu prawomocnych orzeczeń sądowych wydanych przed wejściem tej ustawy w życie, lecz po dniu 17 października 1997 r. (art. 115 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym). Ustanowiono tym samym kolejny instrument prawny pozwalający na uchylenie lub zmianę prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego kończącego postępowanie w sprawie (art. 89 § 1 w związku z art. 91 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym), obejmujący także - we wskazanych granicach czasowych - orzeczenia, które uprawomocniły się przed

wejściem w życie ustawy o Sądzie Najwyższym, tj. przed dniem 3 kwietnia 2018 r. Uwzględnienie przez Sąd Najwyższy skargi nadzwyczajnej - zgodnie z art. 398<sup>15</sup> i 398<sup>16</sup> w związku z art. 95 ustawy o Sądzie Najwyższym - prowadzi do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania albo do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy na nowo co do istoty sprawy, a więc do eliminacji przyczyny „szkody judykacyjnej”, której wystąpienie zarzuca skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i której naprawieniu ma służyć orzeczenie stwierdzające tę niezgodność. Zmiana lub uchylenie wyroku może zatem uczynić odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa bezprzedmiotową.

Oceny tej nie zmienia okoliczność, że wyłączna legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej przysługuje podmiotom określonym w art. 89 § 2 ustawy o Sądzie Najwyższym, a w odniesieniu do orzeczeń, które uprawomocniły się przed dniem 3 kwietnia 2018 r. - podmiotom określonym w art. 115 § 1a ustawy o Sądzie Najwyższym. Strona nie może wprowadzić wniesić skargi nadzwyczajnej samodzielnie, jednak może zwrócić się do legitymowanego podmiotu o jej wniesienie (por. w odniesieniu do Prokuratora Generalnego § 335a-335m rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. - Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1206). Wystąpienie do uprawnionego podmiotu nie obliguje go do wniesienia skargi, aktywność ta jest jednak nieodzowna, gdyż strona czyni w ten sposób zadość wymaganiu wykorzystania wszelkich dostępnych dla niej prawnych mechanizmów służących wzruszeniu prawomocnego orzeczenia (art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c.), co warunkuje dopuszczalność skargi o stwierdzenie jego niezgodności z prawem i uruchomienie odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Negatywna ocena podmiotu uprawnionego do wniesienia skargi nadzwyczajnej i wynikająca z niej obiektywna niemożność - z punktu widzenia strony - uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia w drodze skargi nadzwyczajnej, otwiera drogę do żądania stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, Nr 12, poz. 121, z dnia

20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, nie publ., z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18, nie publ. i z dnia 15 marca 2019 r., IV CNP 30/18, nie publ.).

Zważywszy, że – jak wyjaśniono - dopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest warunkowana niedostępnością instrumentów pozwalających doprowadzić do zmiany lub uchylenia kwestionowanego rozstrzygnięcia (art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c.) otwarcie przez ustawodawcę drogi do obalania prawomocnych orzeczeń wydanych przed dniem 3 kwietnia 2018 r. przez wniesienie skargi nadzwyczajnej rzutuje na dopuszczalność żądania stwierdzenia niezgodności tych orzeczeń z prawem w drodze skargi uregulowanej w art. 424<sup>1</sup> i n. k.p.c. Jeżeli bowiem stan prawny stwarza dodatkową, nieprzewidzianą dotychczas, gwarancję zgodności z prawem orzeczeń zapadających w postępowaniu sądowym, umożliwiając zmianę lub uchYLENIE wadliwego rozstrzygnięcia poza trybem skargi kasacyjnej i skargi o wznowienie postępowania, to skorzystanie z tej gwarancji - na równi ze skorzystaniem ze skargi kasacyjnej i skargi o wznowienie postępowania - powinno poprzedzać realizację ewentualnej odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

W konsekwencji, niezależnie od wymagania określonego w art. 424<sup>5</sup> § 1 pkt 5 k.p.c., w stanie prawnym ukształtowanym przez wejście w życie obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym, Sąd Najwyższy, badając dopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, musi uwzględnić, że na skutek zmiany stanu prawnego możliwe stało się wzruszenie także takich prawomocnych orzeczeń sądowych, które stały się prawomocne przed dniem 3 kwietnia 2018 r. Dotyczy to także sytuacji, w których skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia została wniesiona przed wejściem w życie ustawy o Sądzie Najwyższym. W ustawie tej nie zawarto żadnych regulacji intertemporalnych, które dotyczyłyby relacji między skargą nadzwyczajną, a skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Nie ma w związku z tym przeszkód do wzruszenia w drodze skargi nadzwyczajnej także tych prawomocnych orzeczeń, objętych czasowym zakresem zastosowania skargi nadzwyczajnej, co do których w chwili wejścia w życie ustawy o Sądzie Najwyższym toczyło się postępowanie wszczęte

skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2019 r., IV CNP 30/18).

Sytuacja, w której na skutek wprowadzenia skargi nadzwyczajnej, wzruszenie prawomocnego orzeczenia stało się możliwe już po wniesieniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, skutkuje następczą niedopuszczalnością skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2018 r., I CNP 43/17, nie publ., z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18, z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 15/18, nie publ., z dnia 11 stycznia 2019 r., II CNP 53/18, nie publ. i z dnia 15 marca 2019 r., IV CNP 30/18). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że nie ma w tej mierze znaczenia okoliczność, iż stan prawny obowiązujący w chwili uprawomocnienia się kwestionowanego orzeczenia i wniesienia skargi o stwierdzenie jego niezgodności z prawem nie przewidywał skargi nadzwyczajnej, skoro warunkiem dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nie tylko to, że zmiana lub uchylenie orzeczenia nie było możliwe w przeszłości, lecz także to, iż nie jest to możliwe w chwili miarodajnej dla oceny dopuszczalności skargi (art. 424<sup>1</sup> § 1 k.p.c.). Następczą niedopuszczalność skargi pociąga za sobą jej odrzucenie, zgodnie bowiem z art. 424<sup>8</sup> § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy skargę tę odrzuca, jeżeli zmiana zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych jest możliwa. Przepis ten *lege non distinguente* dotyczy również takiej sytuacji, w której możliwość zmiany zaskarżonego prawomocnego orzeczenia otworzyła się następczo, już po wniesieniu skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18, z dnia 11 stycznia 2019 r., II CNP 53/18 i z dnia 15 marca 2019 r., IV CNP 30/18).

Skoro w niniejszej sprawie przedmiotem skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia był prawomocny wyrok z dnia 22 marca 2016 r., objęty przedmiotowym i czasowym zakresem zastosowania skargi nadzwyczajnej (art. 115 § 1a w związku z art. 89 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym), wniesioną skargę należało uznać za następczo niedopuszczalną, co prowadziło do jej odrzucenia (art. 424<sup>8</sup> § 2 k.p.c.).

Wniosek Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej o zasądzenie kosztów postępowania wywołanego wniesieniem skargi oddalono, ponieważ w odpowiedzi na skargę, wniesionej w dniu 13 lipca 2018 r. nie dostrzeżono jej następczej niedopuszczalności, spowodowanej możliwością wzruszenia zaskarżonego wyroku w drodze skargi nadzwyczajnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 563/01, nie publ., z dnia 6 listopada 2018 r., II CNP 18/18, nie publ. i z dnia 15 marca 2019 r., IV CNP 30/18, nie publ.).

jw  
[aw]